



הארץ | דעות

על מנהיגי המערב להתערב ולפעול להחלפת נתניהו

ערן ישיב 11:55, 25 באוקטובר 2023 🔔 התראות במייל

בעתיד הלא רחוק, יעבור העולם להשתמש בביטוי "לעשות נתניהו" כביטוי לאומה המאבדת עצמה לדעת.

נתניהו הוא האחראי הישיר למשבר הגדול בתולדות מדינת ישראל ויזכר כגדול המחריבים מבפנים של העם היהודי. אף על פי שאנו בעיצומה של מלחמה, יש להדיחו עכשיו.

הקריאה לסילוקו תופסת תאוצה ונדונה בהרחבה בדפים אלו. אני מבקש להאיר אותה משתי זוויות חדשות ומעשיות: האחת, כיצד להציג את המשמעות של המשך כהונתו למנהיגים מחו"ל, כולל אלו המבקרים לאחרונה בישראל, משום שמדובר גם באינטרס חזק שלהם והם יכולים לתרום רבות לשינוי המצב המסוכן בו הוא ממשיך לכהן; השנייה, מהו אותו שינוי בר יישום? יש חלופה והיא זמינה.

מנהיגי העולם המערבי אינם יורדים לעומק כישלוננו של נתניהו, לאחריותו למשבר, ולכך שברגע זה מעמדו מעורער והוא ניתן להחלפה. גרוע מכך, הם אינם מבינים כמה הישארותו בתפקיד מזיקה ומסכנת את האזור כולו. הם אינם רואים שנתניהו, לא זו בלבד שאינו מייצג את טובת ישראל, אלא שהוא למעשה פועל כנגדה. לו היו מפנימים בעצמם את כל אלו, לא היו מחבקים אותו בפומבי. לא רק שנתניהו מעולם לא היה מנהיג טוב, אלא שהוא הפך לפוטין של המזרח התיכון, מנהיג הגורם נזק עמוק לעמו.

אסביר את הסכנה כעת, מדוע הוא זה שהוביל אליה, ומה יכולים מנהיגי המערב לעשות.

הסכנה טמונה בכך שנתניהו מצוי במלכוד כלפי החמאס והחיזבאללה. ישראל תחת הנהגתו הכושלת איבדה הרבה מההרתעה שהייתה לה. אם יאיים ולא יבצע, תישחק ההרתעה עוד יותר, וגם כך לאיומיו אין משמעות בעיני אויבי

ישראל. אם יאיים יבצע - בעיקר בגלל הטיעון האחרון - יגרור את המזרח התיכון כולו לתבערה. ישראל לא הוכיחה את יכולותיה להשתלט על תבערה שכזו. כלומר, בפני המערב עומד מנהיג שכשל, ושכל אופציה העומדת בפניו היא רעה. בפני ממשלות נתניהו מאז 2009 הוצגו חלופות לנושא המדיניות כלפי עזה, כולל כאלו שהייתי שותף להן מטעם המכון למחקרי ביטחון לאומי. הוא העדיף לא לפתור דבר, להיפך - הוא איפשר לחמאס לקבל כספים מקטאר וגם מאיראן.

יש לזכור ולהזכיר שנתניהו היה עיוור מאז ומתמיד להתפתחויות גיאופוליטיות מרכזיות. בזמנו התבטא בזכות כניסתה של ארה"ב למלחמה בעיראק, למרות שמומחים רבים צפו נכונה, שהמהלך יוביל לכישלון גמור. כעת מתגלה שגיאיה קולוסאלית הרת אסון נוספת שלו: טיפוח החמאס, על כך נכתב רבות בימים האחרונים. הוא חשב שיפריד בין הגדה לעזה ויתמרן את כולם. מתחת לאפן, בעודו נושא נאומים נבובים על חיסול החמאס והרתעתו, תמרן אותו החמאס שוב ושוב (עסקת שליט). קשה למצוא מקרה שניהל או שחזה תהליכים בינלאומיים, כפי שהתיימר. כשרונו ושרידותו הם מהסוג של אורבן, ארדואן, ופוטין, אנשים שיכולותיהם מצויות בתחומים מחוץ לחוק ולמוסר, לא בתחום האסטרטגיה.

מאז ה-7 באוקטובר לא הפנים נתניהו את גודל האסון ואת אחריותו לו. להיפך, הוא עסוק בשימור תדמיתו, הטלת אשמה על אחרים, היצמדות לשותפיו הפוליטיים הקיצוניים, והקשבת יתר לכל מטורף בסביבתו. הן אישיותו והן התמריצים העומדים בפניו מנוגדים לטובת ישראל ולטובת השקטת הסכסוך המאיים על האזור כולו. הוא מתווה מדיניות שתשקיע את ישראל בבוכ העזתי לשנים, בלי באמת לחסל את החמאס. הוא מסוגל להגיע לעימות ישיר עם איראן מה שיטיל את המזרח התיכון לכאוס מוחלט. הוא מדבר קלושות עם העם, עם המשפחות השכולות, ועם משפחות השבויים, שנראה שמעניינים אותו כקליפת השום. הוא אינו כשיר והוא נבצר בעליל.

התפקוד המזיק של נתניהו איננו בבחינת תובנה מפתיעה או חדשה לישראלים רבים. ראוי שגם מנהיגי העולם ידעו זאת. נתניהו הוא פוליטיקאי שפשוט הצליח יותר מכולם לשרוד בתפקיד, כיוון שנהג לפזר הבטחות, לקחת קרדיט לעצמו ללא קשר למציאות (למשל, צמיחתו של סקטור ההיי טק לא נעשתה בזכותו אך

הוא התהדר בה), וכיוון שתמיד חמק מאחריות לכישלונות (כמו ההסתה שהובילה לרצח רבין).

בשנת 2023 הגיע נתניהו לבור תחתיות במסע ההרס שלו: קידם הפיכה משטרית לצורך משטר סמכותני והתווה מדיניות של בזיזת משאבי המדינה וחלוקתם מחדש ללא הגיון כלכלי, בעודו מכין את הקרקע להנצחת שלטונו. אמנם בשלב זה התעוררה הבנה מסוימת בעולם לגביו, אך לא במידה מספקת. צריך לזכור שמנהיגי המערב לא עקבו מאד מקרוב אחר כל התפתחות במשבר בישראל בתשעת החודשים הראשונים של השנה והתערבותם הייתה מינורית.

בחיי האישיים, כמו בחיי הפוליטיים, נתניהו חשב תמיד שישתלט על גובה הלהבות ויצליח, בניגוד לאימרתו של אברהם לינקולן, לרמות את כולם כל הזמן. הוא נכשל.

נתניהו לא מתווה, ובוודאי לא מבצע, מדיניות המכוונת להיטיב עם ישראל, אלא רק איתו אישית. לא בכדי רוקן את הליכוד מאנשים בעלי ערך, ואסף סביבו חנפנים חסרי כשרון. לא בכדי הקים את הממשלה הגרועה בתולדות המדינה. אנשים סבירים אינם יכולים לעבוד איתו או תחתיו. אפילו הדיווחים על משפחתו הקרובה - כמה אירוני - מעידים שהם עצמם מתוסכלים מהתפקוד שלו, אך הם לפחות יודעים לפרוק עליו את זעמם (לא כולל בתו הבכורה והדחוייה).

כשתפקודו הידרדר במהלך 2023 היו אויבי המדינה קשובים. איראן לא הייתה צריכה לפרוץ לטלפון הסלולרי שלו או לקוצב הלב החדש שלו. חולשתו ועיוורונו היו ברורים, כמו גם הפירוד העמוק שיצר. איראן היא העומדת מאחורי המתקפה הנוכחית, בראותה בה הזדמנות יוצאת מן הכלל. נתניהו יהפוך אצלה ליקיר האומה.

לא ברור כיצד מוכן הנשיא ביידן לעבוד עם האיש הכושל והמכשיל הזה, שעלול לסבך את המצב לאין שיעור, למשל בעימות ישיר עם איראן. הדבר עומד בניגוד גמור לאינטרסים של ארה"ב והמערב. אין שום מקום לעבוד עם אדם שרק יעמיק את המשבר במזרח התיכון.

מהי החלופה הריאליסטית וכיצד יכולים מנהיגי המערב לתרום לה? הם יכולים לסייע מאד ביצירת מערך פרלמנטרי עם רוב קואליציוני חדש. בעיה מרכזית ביצירת קואליציה חלופית היא שכנוע החרדים וחלק קטן מהליכוד כי נתניהו ושותפיו "גמרו את הקריירה". לגורמים זרים יש את המעמד הנדרש. בכוחה של ארה"ב לסייע ביצירת שינוי כזה, ובקרב. יש לה דיבור עם כל המפלגות והאישים הרלוונטיים, בכללם החרדים. חלק מהחרדים כבר מבין שנתניהו הוא מנהיג גרוע, הפועל בניגוד לאינטרסים של ישראל ושמביא להרס המדינה והמשק. הם מפנימים שהוא כבר לא "יספק את הסחורה" קרי, את החוקים וההטבות שקיוו לקבל. בימים האחרונים התגלו גם סימנים של הבנת-מה אצל כמה שרים חנפים בליכוד. צעד מאותת יהיה שאף מנהיג זר לא ייפגש עם נתניהו ואף לא ישוחח איתו בטלפון ללא נוכחותם של גלנט, גנץ, איזנקוט, ורצוי גם לפיד. עד להדחתו.

לגבי הקואליציה החדשה, בשלב ראשון מדובר ברוב חלופי של כ-70 ח"כים, הבנוי מ-46 חברי הכנסת מיש עתיד, המחנה הממלכתי, ישראל ביתנו והעבודה, יחד עם כ-25-20 חברים מהקואליציה שיסכימו לכך - מהמפלגות החרדיות בעיקר וכמה מהליכוד. בשלב שני סביר שיצטרפו עוד חברי כנסת מהליכוד ובתסריט מסוים (שאני מקווה לו מאד) גם חברי כנסת מהסיעות הערביות. זה יביא את הרוב אל מעל 80. אפשר וצריך להקים קואליציה חלופית כזו מיד, שתיפטר מנתניהו, מהמוקיונים רעי הלב שלו מהליכוד, ומהאסון הלאומי הנקרא הציונות הדתית ועוצמה יהודית.

המורשת של נתניהו נקבעה ותתבטא במטבע הלשון "לעשות נתניהו". לא נותר אלא לראות כמה זמן יעבור וכמה רוע וסבל הוא יביא לישראל ולעולם, עד שיסתלק.

הכותב הוא פרופסור לכלכלה ולשעבר ראש החוג למדיניות ציבורית באוניברסיטת תל אביב; לשעבר ראש התכנית לכלכלה ולביטחון לאומי במכון למחקרי ביטחון לאומי INSS